

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105



Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.172>

УДК657.6

А. А. Михалків,

к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9195-7726>

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ОНЛАЙН-ТОРГІВЛІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

A. Myhalkiv,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department

of Accounting, Analysis and Auditing,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ACCOUNTING AND TAXATION OF ONLINE COMMERCE: CURRENT CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS

У статті досліджено комплекс теоретичних і прикладних аспектів обліку та оподаткування онлайн-торгівлі в умовах становлення цифрової економіки та трансформації бізнес-процесів під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком електронної комерції, зростанням обсягів дистанційних

продажів, широким використанням цифрових платформ, маркетплейсів та електронних платіжних систем, що істотно ускладнює традиційні підходи до бухгалтерського обліку та податкового регулювання.

У роботі розкрито сутність онлайн-торгівлі як специфічної форми господарської діяльності, що характеризується відсутністю фізичного контакту між продавцем і покупцем, високим рівнем автоматизації операцій, використанням електронного документообігу та значною часткою транскордонних операцій. Визначено, що зазначені особливості зумовлюють необхідність адаптації методології бухгалтерського обліку, зокрема щодо моменту визнання доходів і витрат, обліку активів та зобов'язань, а також формування фінансового результату.

Особливу увагу приділено податковим аспектам функціонування онлайн-торгівлі. Розглянуто особливості нарахування податку на додану вартість за правилом першої події, специфіку оподаткування операцій через маркетплейси, використання платіжних систем, а також механізми оподаткування транскордонних операцій. Проаналізовано порядок визначення податку на прибуток підприємств з урахуванням витрат на логістику, рекламу, комісійні винагороди та цифрові сервіси.

У статті також ідентифіковано основні податкові ризики, характерні для онлайн-торгівлі, зокрема ризики неправильного визначення моменту виникнення податкових зобов'язань, помилки в обліку ПДВ, недоліки документального підтвердження витрат, складнощі валютного обліку та проблеми розмежування агентських і комісійних моделей роботи маркетплейсів. Встановлено, що зазначені ризики можуть призводити до викривлення фінансової звітності та підвищення податкового навантаження.

Окремо досліджено сучасні виклики розвитку онлайн-торгівлі, серед яких цифровізація економічних процесів, недостатня адаптація нормативно-правової бази до умов електронної комерції, зростання кіберризиків,

ускладнення податкового адміністрування та посилення міжнародної конкуренції.

Зроблено висновок, що удосконалення системи обліку та оподаткування онлайн-торгівлі є важливою передумовою забезпечення прозорості господарської діяльності, підвищення ефективності податкового контролю та розвитку цифрової економіки України в цілому.

This article examines a range of theoretical and practical aspects of accounting and taxation in online commerce amid the emergence of the digital economy and the transformation of business processes driven by information and communication technologies. The relevance of the study stems from the rapid development of e-commerce, the growth in remote sales volumes, and the widespread use of digital platforms, marketplaces, and electronic payment systems, which significantly complicate traditional approaches to accounting and tax regulation.

The paper explores the essence of online commerce as a specific form of economic activity characterized by the absence of physical contact between seller and buyer, a high level of transaction automation, the use of electronic document management, and a significant share of cross-border transactions. It is determined that these features necessitate the adaptation of accounting methodology, particularly regarding the timing of revenue and expense recognition, the accounting for assets and liabilities, and the determination of financial results.

Particular attention is paid to the tax aspects of online commerce. The paper examines the specifics of value-added tax (VAT) accrual under the first-event rule, the specifics of taxing transactions through marketplaces, the use of payment systems, and the mechanisms for taxing cross-border transactions. The procedure for determining corporate income tax is analyzed, taking into account expenses for logistics, advertising, commission fees, and digital services.

The article also identifies the main tax risks characteristic of online commerce, including risks related to the incorrect determination of when tax

liabilities arise, errors in VAT accounting, deficiencies in the documentation of expenses, complexities in foreign currency accounting, and issues regarding the distinction between agency and commission-based models of marketplace operations. It has been established that these risks can lead to distortions in financial reporting and an increased tax burden.

Separately, the study examined current challenges in the development of online commerce, including the digitalization of economic processes, insufficient adaptation of the regulatory framework to the conditions of e-commerce, the rise of cyber risks, the increasing complexity of tax administration, and intensifying international competition.

It is concluded that improving the accounting and taxation system for online commerce is an important prerequisite for ensuring the transparency of economic activity, enhancing the effectiveness of tax control, and developing Ukraine's digital economy as a whole.

Ключові слова: *онлайн-торгівля, електронна комерція, бухгалтерський облік, податковий облік, маркетплейси, платіжні системи, транскордонні операції, податкові ризики.*

Keywords: *online retail, e-commerce, accounting, tax accounting, marketplaces, payment systems, cross-border transactions, tax risks.*

Постановка проблеми . У сучасних умовах розвитку цифрової економіки онлайн-торгівля перетворилася на один із ключових сегментів господарської діяльності, що демонструє стійкі темпи зростання та суттєво впливає на структуру національного і глобального ринків. Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток електронних платіжних систем і цифрових платформ сприяють розширенню масштабів електронної комерції, що, у свою чергу, зумовлює необхідність трансформації традиційних підходів до бухгалтерського обліку та оподаткування.

Актуальність дослідження обліку й оподаткування онлайн-торгівлі зумовлена низкою факторів. По-перше, специфіка електронних операцій, зокрема відсутність фізичного контакту між суб'єктами господарювання, ускладнює процес ідентифікації моменту здійснення господарських операцій та визнання доходів і витрат. По-друге, зростання обсягів безготівкових розрахунків і використання цифрових сервісів створює нові виклики для забезпечення достовірності облікової інформації. По-третє, існуюча податкова система не завжди повною мірою враховує особливості функціонування онлайн-бізнесу, що призводить до виникнення прогалин у податковому регулюванні та ризиків ухилення від оподаткування.

Додаткової актуальності темі надають процеси глобалізації та зростання транскордонної електронної торгівлі, які ускладнюють визначення податкової юрисдикції та потребують узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами. Водночас активна цифровізація податкового адміністрування в Україні вимагає удосконалення методологічних підходів до обліку онлайн-операцій і підвищення ефективності контролю за їх здійсненням.

Таким чином, дослідження проблем обліку та оподаткування онлайн-торгівлі є своєчасним і необхідним, оскільки спрямоване на вирішення актуальних завдань підвищення прозорості господарської діяльності, вдосконалення податкової системи та забезпечення сталого розвитку цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку та оподаткування онлайн-торгівлі є предметом активних наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. У сучасній економічній літературі значна увага приділяється визначенню сутності електронної комерції, її ролі в цифровій економіці, а також трансформації облікових і податкових підходів під впливом цифровізації.

Вагомий внесок у вивчення цієї проблематики внесли Н.І. Бабурнич, Т.І. Данько, І.С. Ковова, В.А. Кулик, О.В. Лега, С.В. Легенчук, Н.М. Проскуріна, В.М. Панасюк, В.Р. Шевчук, Н.П. Яворська та інші.

Зокрема, у працях вітчизняних дослідників розкрито економічну природу електронної комерції та її вплив на систему бухгалтерського обліку. Так, у наукових дослідженнях обґрунтовано необхідність адаптації традиційних елементів методу бухгалтерського обліку до умов цифрового середовища та визначено ключові проблеми відображення електронних операцій.

Суттєвий внесок у розвиток досліджень зроблено в роботах, присвячених безпосередньо обліку та оподаткуванню електронної комерції в Україні. У цих працях визначено особливості формування доходів і витрат, документального оформлення операцій, а також окреслено проблеми нормативно-правового забезпечення електронного бізнесу. Окремі дослідження зосереджені на специфіці оподаткування, зокрема механізмах нарахування податку на додану вартість при імпорті товарів та здійсненні онлайн-покупок.

Таким чином, аналіз останніх досліджень свідчить про значний науковий інтерес до проблем обліку та оподаткування онлайн-торгівлі. Водночас наявні дослідження носять фрагментарний характер і не забезпечують комплексного вирішення всіх аспектів цієї проблематики, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у даній сфері.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням бухгалтерського обліку та оподаткування, проблематика онлайн-торгівлі залишається недостатньо розробленою та потребує подальшого наукового осмислення. Зокрема, в сучасній економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення методологічних засад обліку операцій електронної комерції з урахуванням їх цифрової специфіки.

Однією з невирішених проблем є чітке визначення моменту визнання доходів і податкових зобов'язань в умовах дистанційної взаємодії між продавцем і покупцем, особливо при використанні платіжних систем, передоплат та післяплати. Існуючі підходи не завжди враховують особливості передачі контролю над товаром у цифровому середовищі.

Недостатньо дослідженим залишається питання обліку операцій через маркетплейси, зокрема в частині розмежування ролей учасників (продавця та платформи), визначення доходу та правильного відображення комісійних винагород. Відсутність чітких методичних рекомендацій ускладнює практичне застосування облікових норм.

Окремої уваги потребує проблема оподаткування транскордонних операцій в онлайн-торгівлі, включаючи визначення податкової юрисдикції, застосування ПДВ та механізму зворотнього оподаткування. Наявні нормативні положення не завжди узгоджені з міжнародною практикою, що створює додаткові ризики для суб'єктів господарювання.

Таким чином, зазначені проблемні аспекти свідчать про необхідність удосконалення методології бухгалтерського обліку та податкового регулювання онлайн-торгівлі, що й визначає напрям подальших наукових досліджень у цій сфері.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку та оподаткування онлайн-торгівлі в умовах цифровізації економіки, а також обґрунтування напрямів удосконалення облікових і податкових підходів до відображення електронних господарських операцій.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання дослідження:

- розкрити економічну сутність онлайн-торгівлі як об'єкта бухгалтерського обліку;
- визначити специфічні особливості обліку господарських операцій у сфері електронної комерції;

- систематизувати склад об'єктів бухгалтерського обліку в онлайн-торгівлі та охарактеризувати їх особливості;
- проаналізувати основні податкові аспекти онлайн-торгівлі, зокрема порядок нарахування ПДВ і податку на прибуток;
- визначити специфіку обліку операцій через маркетплейси, платіжні системи та при здійсненні транскордонних операцій;
- обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки.

Реалізація зазначених завдань дозволить сформувати цілісне уявлення про сучасний стан і напрями розвитку обліку та оподаткування онлайн-торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах цифровізації економіки онлайн-торгівля набуває статусу одного з ключових сегментів підприємницької діяльності, що обумовлює необхідність її ґрунтовного дослідження як об'єкта бухгалтерського обліку. З позицій економічної науки онлайн-торгівля трактується як форма реалізації товарів і послуг із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, за якої взаємодія між продавцем і покупцем здійснюється дистанційно через електронні платформи.

Лега О.В. стверджує, що як об'єкт бухгалтерського обліку онлайн-торгівля відображає сукупність господарських операцій, пов'язаних із рухом товарів, грошових коштів та зобов'язань, що виникають у процесі електронної комерційної діяльності. Її специфіка полягає у високому рівні автоматизації облікових процесів, використанні електронного документообігу, а також значній інтенсивності фінансових транзакцій.

Бухгалтерський облік онлайн-торгівлі є специфічною галуззю облікової практики, що виникла в умовах стрімкої цифровізації економіки та розвитку електронної комерції. Облік онлайн-торгівлі характеризується високим ступенем автоматизації, інтеграцією з інформаційно-комунікаційними технологіями та необхідністю забезпечення достовірності даних у реальному часі [5].

Легенчук С. Ф., Королюк Н. М. зазначають, що в умовах електронної комерції традиційні облікові підходи потребують адаптації з огляду на особливості здійснення операцій, зокрема:

1. Відсутність фізичного контакту між продавцем та покупцем, що ускладнює визначення моменту переходу права власності на товар і моменту визнання доходів.

2. Використання електронного документообігу: рахунки-фактури, накладні та чеки формуються в цифровій формі, що потребує надійного програмного забезпечення та зберігання даних.

3. Взаємодія через маркетплейси та платформи: у разі продажу через посередницькі платформи виникають особливості розподілу доходів та витрат між учасниками угоди.

4. Висока інтенсивність операцій: великий обсяг транзакцій потребує автоматизації облікових процесів для оперативного контролю фінансових потоків.

5. Транскордонні операції: реалізація товарів і послуг через інтернет часто має міжнародний характер, що впливає на податковий облік та валютні операції [6].

Таблиця 1. Основні особливості бухгалтерського обліку онлайн-торгівлі та їхній вплив на облік

Особливість	Характеристика	Вплив на обліковий процес
Дистанційна взаємодія	Відсутність фізичного контакту	Складність визначення моменту визнання доходу
Електронний документообіг	Використання цифрових рахунків та накладних	Необхідність інтегрованих ІТ-систем та електронного зберігання
Використання маркетплейсів	Продаж через посередницькі платформи	Вплив на формування доходів та витрат
Масовість операцій	Велика кількість транзакцій за короткий період	Потреба в автоматизації обліку та контролю
Міжнародний характер	Транскордонні продажі	Ускладнення податкового та валютного обліку

Джерело: власна розробка автора

Сутність онлайн-торгівлі як об'єкта обліку проявляється через систему облікових категорій, які забезпечують відображення результатів господарської діяльності. До них належать доходи, витрати, активи, зобов'язання та фінансові результати. Водночас специфіка онлайн-середовища зумовлює необхідність деталізації окремих об'єктів обліку.

Таблиця 2. Склад об'єктів бухгалтерського обліку в онлайн-торгівлі

Група об'єктів	Елементи	Особливості обліку
Доходи	Виручка від реалізації товарів і послуг	Визнання залежить від моменту передачі контролю
Витрати	Закупівля товарів, логістика, маркетинг, ІТ	Значна частка цифрових витрат; частина витрат може включатися до собівартості або витрат на збут
Активи	Товарні запаси, грошові кошти	Висока оборотність активів; наявність розрахунків через платіжні системи
Зобов'язання	Розрахунки з постачальниками	Можливість відстрочених платежів

Джерело: складено автором за матеріалами [4].

Особливу увагу в обліку онлайн-торгівлі приділяють моменту визнання доходів і витрат, який визначається відповідно до принципу нарахування та залежить від переходу контролю над товаром або послугою до покупця. Додаткові складнощі виникають при здійсненні операцій через маркетплейси, які можуть виступати посередниками, що впливає на порядок формування доходів підприємства.

Таким чином, онлайн-торгівля як об'єкт бухгалтерського обліку характеризується складною структурою, що поєднує традиційні облікові елементи з новими цифровими компонентами. Її розвиток зумовлює необхідність удосконалення методологічних засад обліку, зокрема в частині автоматизації, стандартизації електронного документообігу та адаптації облікової політики до умов цифрового середовища [12].

Приклади типових проводок, які демонструють специфіку онлайн-торгівлі:

**Таблиця 3. Типові бухгалтерські проводки онлайн-торгівлі з
податковими наслідками**

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Податкові наслідки	Примітки
1	Реалізація товару через інтернет-магазин	361	702	Обкладення ПДВ (20%) на суму продажу; база для податку на прибуток	Визнання доходу при передачі контролю над товаром покупцю
2	Нарахування ПДВ	702	641	Податкове зобов'язання з ПДВ	ПДВ нараховується за правилом першої події (оплата або відвантаження) та підлягає сплаті до бюджету.
3	Визначення ПДВ до сплати	641	311	Сплата ПДВ до бюджету	На основі суми реалізації товару/ послуги
4	Оплата послуг маркетплейсу (комісія)	93	311	Зменшує оподатковуваний прибуток	Включення витрат у податкову базу з урахуванням ПДВ, якщо постачальник – платник
5	Повернення товару клієнтом	704	361	Зменшення доходу і відповідно зобов'язання по ПДВ	Коригування податкових зобов'язань за ПДВ та прибутком
6	Оплата рекламних та маркетингових послуг	93	311	Зменшує оподатковуваний прибуток; ПДВ від постачальника враховується	Витрати включаються у фінансовий результат для податку на прибуток
7	Надходження коштів через платіжні системи	311	361	Без податкового впливу	Облік руху безготівкових коштів
8	Комісія платіжної системи	92	311	Витрати (без ПДВ у більшості випадків)	Еквайринг не зменшує дохід
9	Списання собівартості товару	902	281	Впливає на фінрезультат	Собівартість включається до витрат та зменшує об'єкт оподаткування податком на прибуток; на ПДВ не впливає.

Продовження таблиці 3.

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Податкові наслідки	Примітки
10	Передоплата від покупця	311	681	ПДВ на дату отримання коштів	Перша подія
11	Нарахування ПДВ з авансу	643	641	Податкове зобов'язання	ПДВ нараховується на дату отримання авансу (перша подія) з обов'язковою реєстрацією податкової накладної.
12	Закриття авансу при відвантаженні	681	702	Дохід	Визнання доходу при відвантаженні товару з одночасним закриттям отриманого авансу.

Джерело: складено автором за матеріалами [3,12].

Онлайн-торгівля є однією з найдинамічніших форм підприємницької діяльності в сучасній економіці України та світу. З точки зору податкового обліку вона має низку специфічних особливостей, зумовлених дистанційним характером продажів, використанням маркетплейсів і платіжних систем, а також транскордонними операціями. Податкові аспекти онлайн-торгівлі охоплюють нарахування та сплату податку на додану вартість (ПДВ), податку на прибуток підприємств, а також регулюються нормами валютного та місцевого оподаткування.

ПДВ є ключовим податком у системі оподаткування онлайн-торгівлі. Основні принципи нарахування ПДВ у цьому секторі [7]:

1. Момент виникнення податкових зобов'язань – визначається моментом переходу права власності або контролю над товаром/послугою до покупця.

2. Реалізація через маркетплейси – при здійсненні продажу через посередницькі платформи необхідно визначати податкового агента: продавця чи маркетплейс.

3. Транскордонні продажі – реалізація товарів або послуг іноземним клієнтам регулюється окремими нормами щодо ПДВ, включно з механізмом зворотного нарахування ПДВ для нерезидентів.

Податок на прибуток є прямим податком, що визначається як різниця між доходами та витратами підприємства. Для онлайн-торгівлі існують такі особливості:

1. Включення витрат у податкову базу – витрати на логістику, комісії маркетплейсів, IT-послуги, рекламу і просування включаються до витрат, що зменшують оподатковуваний прибуток.

2. Коригування доходів – повернення товарів, надання знижок і бонусів впливають на оподатковувану базу з податку на прибуток.

3. Міжнародні операції – операції з іноземними контрагентами потребують конвертації валютних доходів і витрат у національну валюту та правильного визначення податкової бази [5].

Маркетплейси у процесі онлайн-продажу можуть виступати як посередники або платформи для реалізації товару. Для податкового обліку це має такі наслідки:

- необхідність визначення, хто є платником ПДВ у транзакції;
- правильне відображення комісій маркетплейсу у витратах;
- коректне нарахування ПДВ на суму реалізації та повернення товарів[2].

Податкові аспекти онлайн-торгівлі визначають ефективність обліку та фінансового контролю підприємства. Вони вимагають системного підходу, інтеграції бухгалтерського та податкового обліку, а також правильного відображення операцій через маркетплейси та платіжні системи. Врахування цих особливостей забезпечує достовірність фінансової та податкової звітності та мінімізує ризики податкових порушень.

Онлайн-торгівля, як одна з найбільш динамічних форм підприємницької діяльності, характеризується специфічними податковими ризиками, що виникають через цифровізацію бізнес-процесів, високу інтенсивність операцій та взаємодію з маркетплейсами і платіжними системами. Визначення та систематизація цих ризиків є важливим аспектом забезпечення фінансової та податкової дисципліни підприємства.

Таблиця 4. Основні податкові аспекти онлайн-торгівлі в Україні

Податковий аспект	Суть	Особливості застосування в онлайн-торгівлі
Податок на прибуток / ЄП	Оподаткування фінансового результату або доходу	Для ТОВ — податок на прибуток; для ФОП — єдиний податок (залежно від групи)
ПДВ	20% податку на додану вартість	Виникає за правилом першої події (оплата або відвантаження); складність через аванси та повернення
Дохід (визнання)	Формування бази оподаткування	В онлайн-торгівлі залежить від моменту передачі контролю або надходження коштів (ФОП)
Еквайринг та платіжні системи	Оплата через банки/сервіси (LiqPay, WayForPay тощо)	Дохід визнається у повній сумі продажу, комісія не зменшує дохід
Маркетплейси (Rozetka, Prom)	Посередницькі платформи	Комісія є витратами; важливо визначати агентську чи комісійну модель
Імпорт послуг (Google, Meta)	Отримання послуг від нерезидентів	Потрібне самонарахування ПДВ
РРО/ПРРО	Реєстрація розрахункових операцій	Обов'язковий при продажах фізособам (залежно від моделі)
Повернення товарів	Коригування доходів і ПДВ	Оформлюється через розрахунок коригування та зменшення доходу
Аванси від покупців	Попередня оплата	Формує податкове зобов'язання з ПДВ при отриманні коштів
Експорт/міжнародні продажі	Продаж за кордон	Може застосовуватись нульова ставка ПДВ (0%) за умов дотримання документів

Джерело: складено автором за матеріалами [7,9,12].

1. Некоректне визначення моменту виникнення податкових зобов'язань.

В онлайн-торгівлі момент нарахування податку на додану вартість (ПДВ) та визнання доходу часто збігається з фактом передачі контролю над товаром або послугою. Неправильне визначення цього моменту може призвести до:

- завищення або заниження податкових зобов'язань;
- штрафних санкцій від контролюючих органів;
- порушення принципу відповідності доходів і податкових зобов'язань у звітному періоді[4].

2. Помилки у нарахуванні ПДВ. Основні податкові ризики, пов'язані з ПДВ:

- неправильно визначений платник податку при продажах через маркетплейси;
- некоректне обчислення ПДВ при транскордонних продажах;
- невірне коригування ПДВ у разі повернення товару або надання знижок.

Наслідком таких порушень є можливість застосування штрафних санкцій та нарахування пені за несвоєчасну сплату податку.

3. Невірне відображення витрат для податку на прибуток. В онлайн-торгівлі до витрат належать логістика, реклама, ІТ-послуги, комісії маркетплейсів. Податкові ризики виникають у разі:

- відсутності документального підтвердження витрат;
- включення до податкової бази витрат, які не зменшують оподатковуваний прибуток;
- неправильного розподілу витрат між податковими періодами [4].

Це може призвести до завищення податкової бази або, навпаки, її заниження, що створює податкові суперечки.

4. Транскордонні операції та валютні ризики. При здійсненні міжнародних продажів онлайн-підприємства стикаються з ризиками:

- неправильного обліку доходів та витрат у валюті;
- порушення правил нарахування ПДВ для нерезидентів;
- невідповідності вимогам валютного контролю.

Неврахування цих особливостей може призвести до податкових претензій та штрафів [4].

5. Специфічні ризики роботи з маркетплейсами. Використання маркетплейсів ускладнює визначення податкових зобов'язань та платника податку:

- хто виступає платником ПДВ – продавець чи платформа;
- правильне відображення комісії маркетплейсу у витратах;
- контроль коректності виплат і повернень покупцям.

Податкові ризики онлайн-торгівлі потребують системного підходу до організації бухгалтерського та податкового обліку. Використання автоматизованих облікових систем, інтеграція з платіжними платформами та маркетплейсами, а також суворе дотримання податкового законодавства дозволяють мінімізувати податкові ризики і забезпечити достовірність фінансової та податкової звітності.

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки онлайн-торгівля виступає одним із найдинамічніших секторів господарської діяльності, що характеризується швидким зростанням обсягів продажів, розширенням ринків збуту та активним впровадженням інноваційних технологій. Водночас її розвиток супроводжується низкою викликів, які впливають на організацію обліку, оподаткування та загальну ефективність функціонування суб'єктів господарювання.

Серед викликів онлайн-торгівлі, що визначають сучасний стан онлайн-торгівлі, доцільно виділити такі:

- 1) Цифровізація бізнес-процесів, яка потребує впровадження сучасних інформаційних систем, автоматизації обліку та забезпечення кібербезпеки;
- 2) Недосконалість нормативно-правового регулювання, що не завжди відповідає темпам розвитку електронної комерції;
- 3) Складність податкового адміністрування, пов'язана з ідентифікацією платників податків та контролем онлайн-операцій;
- 4) Транскордонний характер діяльності, який ускладнює визначення податкової юрисдикції та застосування міжнародних норм;
- 5) Зростання конкуренції, що вимагає від підприємств постійного вдосконалення бізнес-моделей і зниження витрат;
- 6) Ризики кіберзагроз, які можуть призводити до втрати або викривлення облікової інформації [5].

Незважаючи на існуючі виклики, онлайн-торгівля має значний потенціал для подальшого розвитку. Основними перспективними напрямками є:

1. Подальша цифровізація обліку та управління, зокрема впровадження ERP-систем і автоматизованих платформ;
2. Розвиток електронних платіжних систем, що сприятиме підвищенню швидкості та безпеки розрахунків;
3. Гармонізація податкового законодавства з міжнародними стандартами, що полегшить здійснення транскордонних операцій;
4. Використання штучного інтелекту та аналітики великих даних, що дозволить оптимізувати облікові процеси та прийняття управлінських рішень;
5. Розширення каналів збуту через маркетплейси та соціальні мережі;
6. Підвищення рівня автоматизації податкового контролю, що сприятиме зменшенню тіньового сектору економіки.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що онлайн-торгівля в умовах цифровізації економіки є важливим напрямом розвитку підприємницької діяльності, що зумовлює необхідність адаптації традиційних підходів до бухгалтерського обліку та оподаткування. Її специфіка проявляється у дистанційному характері взаємодії, використанні цифрових платформ і високій інтенсивності операцій.

Обґрунтовано, що бухгалтерський облік онлайн-торгівлі характеризується автоматизацією, електронним документообігом та інтеграцією з інформаційними системами, водночас потребує удосконалення в частині визнання доходів, обліку операцій через маркетплейси та відображення повернень.

Визначено, що ключовими податками у сфері онлайн-торгівлі є ПДВ і податок на прибуток, адміністрування яких ускладнюється транскордонним характером операцій та необхідністю точного визначення податкової бази. Ідентифіковано основні податкові ризики, пов'язані з помилками у нарахуванні податкових зобов'язань, документуванні витрат і здійсненні міжнародних операцій.

Доведено, що подальший розвиток онлайн-торгівлі потребує удосконалення методології обліку, адаптації податкового регулювання до цифрового середовища, впровадження сучасних ІТ-рішень та підвищення рівня професійної підготовки фахівців, що сприятиме забезпеченню прозорості та ефективності функціонування електронної комерції.

Література

1. Гайдукова О. О. Теоретичні аспекти поняття «електронна торгівля». Ефективна економіка. 2019. № 8. <http://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.152>
2. Данько Т. І., Яворська Н. П. Особливості розвитку інтернет-торгівлі та порівняльна характеристика з традиційною торгівлею. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 33. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-43>
3. Ковова І. С. Облік товарів в умовах діджиталізації. Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління». 2021. Вип. 50. С. 122–129. <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2021-50-122-129>
4. Кулик В. А. Розвиток бухгалтерського обліку на підприємствах електронного бізнесу: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2017. 344 с.
5. Лега О. В. Інтернет-торгівля: облік та оподаткування. Причорноморські економічні студії. Серія «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». 2019. Вип. 43. С. 161–166. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/43_2019/29.pdf (дата звернення: 20.04.2026).
6. Легенчук С. Ф., Королюк Н. М. Методика бухгалтерського обліку процесу електронної комерції. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2010. Вип. 4. С. 321-334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2010_4_57
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.04.2026).

9. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 11.04.2026).

10. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.11.2024).

11. Про затвердження порядків щодо реєстрації реєстраторів розрахункових операцій та книг обліку розрахункових операцій: наказ Міністерства фінансів України від 14.06.2016 р. № 547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20z0918-16#Text> (дата звернення: 17.04.2026).

12. Проскуріна Н. М., Конєва А. В. Електронна комерція: особливості системи бухгалтерського обліку. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-95>

References

1. Haidukova, O. (2019), "The theoretical aspects of concept "electronic trade", *Efektivna ekonomika*, vol. 8. <http://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.152>

2. Dan'ko, T. I. and Yavors'ka N. P. (2021), "Features of the development of online trade and comparative characteristics with traditional trade", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 33. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-43>

3. Kovova, I.S. (2021), "Accounting of goods in the context of digitalization", *Zbirnyk naukovykh prats' DUIT. Seriia «Ekonomika i upravlinnia»*, vol. 50, pp. 122–129. <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2021-50-122-129>

4. Kulyk, V. A. (2017), *Rozvytok bukhgalters'koho obliku na pidpriemstvakh elektronnoho biznesu* [Development of accounting in e-business enterprises], PUET, Poltava, Ukraine.

5. Leha, O. V. (2019), "Internet trading: accounting and taxation", *Prychornomors'ki ekonomichni studii. Seriia «Bukhhalters'kyj oblik, analiz ta audyt»*, vol. 43, pp. 161–166, available at: http://bses.in.ua/journals/2019/43_2019/29.pdf (Accessed 20.04.2026).

6. Lehenchuk, S. F. and Koroliuk, N. M. (2010), "Methodology of accounting for the e-commerce process", *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 321–334, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2010_4_57 (Accessed 20.04.2026).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 20.04.2026).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 15.04.2026).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "About electronic commerce", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (Accessed 11.04.2026).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On the use of registrars of settlement operations in the sphere of trade, catering and services", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 01.11.2024).

11. Ministry of Finance of Ukraine (2016), Order "On approval of procedures for registration of registrars of settlement operations and settlement operation accounting books", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20z0918-16#Text> (Accessed 17.04.2026).

12. Proskurina, N.M. and Koneva, A.V. (2021), "Electronic commerce: features of the accounting system", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 43. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-95>

Отримано редакцією журналу / Received: 13.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26